



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

شناسه	مقررات	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۳/۱۰/۱۵
عنوان موضوع	مشکلات پیش روی فعالین اقتصادی در حوزه تأمین اجتماعی		
مرجع طرح موضوع	دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان		
شرح موضوع	انحصاری بودن دریافت خدمات درمان و بازنشستگی کارگر و کارفرما از سازمان تأمین اجتماعی موجب شده است که این حوزه به یکی از پرچالش ترین حوزه های پیش روی فعالان اقتصادی در کشور تبدیل شود. از تصویب قانون تأمین اجتماعی در سال ۵۴ تا کنون، بخشنامه ها و دستورالعمل های بسیاری جهت اجرای آن تدوین و ابلاغ شده است و این تعدد بخشنامه ها موجب شده است در اغلب مواقع عدم اطلاع از کلیه بخشنامه ها کارفرمایان را با مشکلات بسیاری مواجه نماید. دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی از طریق انتشار پرسشنامه آنلاین نسبت به شناسایی اصلی ترین مشکلات فعالین اقتصادی در حوزه تأمین اجتماعی اقدام نموده است. بر اساس نتایج حاصل از این پرسشنامه که توسط ۵۱ فعال اقتصادی تکمیل شده است اصلی ترین مشکلات این حوزه به شرح زیر میباشد:		
	الف) مشکلات موجود در هیأت های بدوی و تجدید نظر تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی در سال های اخیر ترکیب هیأت های مذکور توسط فعالین اقتصادی در مجامع و نشست های مختلف بارها مورد اعتراض قرار گرفته و توسط اتاق ایران و اتاق های استانی در مراجع مختلف مطرح شده و در حال حاضر نیز توسط دبیرخانه مرکزی شورای گفتگو در حال پیگیری میباشد. لذا در این گزارش به این موضوع پرداخته نشده و سایر موضوعات تشریح و مورد بررسی قرار گرفته است. ۱) عدم ممیزی و بررسی اعتراض کارفرمایان پیش از ارجاع به هیأت های بدوی تشخیص مطالبات بر اساس بند ۳ بخش دوم دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی (پیوست ۱)، پس از ابلاغ بدهی، در صورتیکه کارفرما نسبت به صورت حساب بدهی اعتراض داشته باشد کارشناس مربوطه باید موارد مورد اعتراض کارفرما را به همراه مدارک و مستندات به رئیس شعبه مربوطه جهت بررسی ارائه دهد و پس از بررسی اگر کارفرما همچنان نسبت به میزان بدهی محاسبه شده اعتراض داشته باشد پرونده به هیأت بدوی تشخیص مطالبات ارجاع گردد. در حال حاضر بررسی پیش از ارجاع به هیأت بدوی به درستی انجام نمیشود و این امر موجب افزایش تعداد پرونده ها در هیأت ها شده است. ۲-۳) کارشناس مربوطه موظف است پس از اعلام بدهی و هنگام مراجعه کارفرما و درخواست ایشان، یک نسخه از گزارش صورت محاسبات بدهی را به کارفرما ارائه و با بیان قوانین و مقررات، وی را در جریان نحوه شکل گیری مطالبات قرار داده و در صورتیکه کارفرما از نحوه محاسبات اقناع نگردید و همچنان به مورد مطالبه معترض باشد، با ارائه فرم درخواست بازنگری محاسبات "فرم شماره ۱ پیوست" مستندات و مدارک لازم را از کارفرما اخذ و تمام یا بخش هایی از درخواست کارفرما که در فرم مذکور قید شده و با توجه به مدارک ارائه شده مورد تایید می باشد را جهت بررسی و تایید نهائی رئیس در آمد و رئیس شعبه ارسال نماید. چنانچه اقدام شعبه مورد موافقت کارفرما قرار گرفت و ایشان از اعتراض خود ذیل فرم اخیرالذکر انصراف داد، محاسبات با استفاده از گزینه مدارک مثبت در سیستم اصلاح گردد.		



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

۲) تعداد بالای پرونده های ارجاعی به هیأت تجدید نظر به علت عدم بررسی پرونده ها پیش از ارجاع به هیأت، تعداد پرونده های وارده به هیأت های بدوی بسیار بالاست و این موضوع موجب شده است که در بسیاری از پرونده ها بدون بررسی کامل مدارک و مستندات نسبت به صدور رأی اقدام گردد. از جمله موضوعات دیگری که باعث افزایش تعداد پرونده های هیأت تجدید نظر شده است عدم ابلاغ مناسب زمان برگزاری هیأت های بدوی به کارفرمایان است. این موضوع موجب شده است که بسیاری از کارفرمایان تا زمان ابلاغ رأی هیأت های بدوی از بررسی پرونده خود مطلع نبوده و در جلسات هیأت های بدوی حضور نداشته باشند. به همین علت بسیاری از آرای صادره در هیأت های بدوی مورد اعتراض کارفرمایان قرار گرفته و به هیأت تجدید نظر ارجاع میشوند. ب) عدم اجرای قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱ (پیوست ۲) علی رغم آنچه که از عنوان این قانون برداشت میشود در متن آن آمده است که از آغاز سال ۱۳۶۲ کارفرمایان کلیه کارگاههای تولیدی و صنعتی و فنی که از خدمات دولتی (از قبیل برق، آب، تلفن، راه) استفاده می نمایند تا میزان ۵ نفر کارگر از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما معاف بوده و از ۵ نفر به بالا نسبت به مازاد ۵ نفر، حق بیمه را خواهند پرداخت. بر اساس تبصره ۵ ماده واحده قانون مذکور، آئین نامه اجرایی آن در سال ۶۲ تدوین شده است (پیوست ۳). بر اساس مواد ۱ و ۲ آئین نامه کلیه کارگاه هایی که حداکثر ۵۰ نفر کارگر دارند و مشمول مشمول قانون تأمین اجتماعی قرار گرفته یا بگیرند و اداره آنها به هر صورت (اشخاص حقیقی یا حقوقی) بوده و فعالیت یا خدمات آنها جنبه تولیدی، صنعتی و فنی داشته باشد مشمول معافیت قانون مذکور خواهند بود. بر اساس تبصره ۱ ماده ۲ آئین نامه در سال ۶۹ فهرست فعالیتهای تولیدی، صنعتی و فنی مشمول معافیت حق بیمه سهم کارفرما تا میزان ۵ نفر کارگر بر اساس موصبه هیأت وزیران تعیین گردید. فعالیت های مشمول همراه با اصلاحات آن در پیوست ۴ قابل مشاهده است. موضوع استفاده از معافیت پرداخت حق بیمه سهم کارفرما از زمان تصویب قانون تا کنون همواره مورد اختلاف بین فعالین اقتصادی و سازمان تأمین اجتماعی بوده است که در بخش بعد توضیح داده خواهد شد. ج) مواد ۳۶ و ۳۹ قانون تأمین اجتماعی ماده ۳۹- کارفرما مکلف است حق بیمه مربوط به هر ماه را حداکثر تا آخرین روز ماه بعد به سازمان بپردازد. همچنین صورت مزد یا حقوق بیمه شدگان را به ترتیبی که در آیین نامه طرز تنظیم و ارسال صورت مزد که به تصویب شورای عالی سازمان خواهد رسید به سازمان تسلیم نماید. سازمان حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ دریافت صورت مزد اسناد و مدارک کارفرما را مورد رسیدگی قرار داده و در صورت مشاهده نقص یا اختلاف یا مغایرت به شرح ماده ۱۰۰ این قانون اقدام و مابه التفاوت را وصول مینماید هرگاه کارفرما از ارائه اسناد و مدارک امتناع کند سازمان مابه التفاوت حق بیمه را رأساً تعیین و مطالبه و وصول خواهد کرد.	
---	--



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

ماده ۳۶- کارفرما مسئول پرداخت حق بیمه سهم خود و بیمه شده به سازمان می باشد و مکلف است در موقع پرداخت مزد یا حقوق و مزایا سهم بیمه شده را کسر نموده و سهم خود را بر آن افزوده به سازمان تأدیه نماید. در صورتی که کارفرما از کسر حق بیمه سهم بیمه شده خودداری کند شخصا" مسئول پرداخت آن خواهد بود تأخیر کارفرما در پرداخت حق بیمه یا عدم پرداخت آن رافع مسئولیت و تعهدات سازمان در مقابل بیمه شده نخواهد بود.

بر اساس مفاد قانونی فوق الذکر، کار فرمایان مکلف به پرداخت حق بیمه سهم خود و بیمه شده به سازمان تأمین اجتماعی میباشند و در صورتی که کارفرما نسبت به پرداخت حق بیمه اقدام ننمایند سازمان تأمین اجتماعی مکلف به ارائه خدمات به بیمه شدگان میباشد.

د) عدم انجام بازرسی محل کار در زمان مناسب پس از اعلام ترک کار نیروی کار توسط کارفرما
کارفرما مکلف است در زمان ارائه لیست بیمه در سامانه مربوطه نسبت به اعلام ترک کار نیروی خود اقدام کند. سازمان تأمین اجتماعی نیز باید پس از اعلام ترک کار از سوی کارفرما نسبت به بازرسی محل کار اقدام کند در صورتیکه اتمام رابطه کاری و مزد بگیری نیروی اعلام شده برای بازرسی به نمایندگی تأمین اجتماعی محرز گردد، نباید مبلغی بابت حق بیمه از کارفرما مطالبه گردد.
بازرسی های تأمین اجتماعی از محل کار در یک دوره زمانی چند ماهه انجام میشود و در بسیاری از مواقع عدم بازرسی پس از اعلام ترک کار موجب میگردد با استناد به عدم احراز قطع ارتباط کاری تا چندین ماه حق بیمه از کارفرما مطالبه گردد.

ه) حق بیمه قراردادهای مهندسان مشاور و پیمانکاران و مشکلات ناشی از عدم پرداخت حق بیمه از سوی دستگاههای اجرایی

این موضوع پیش از این در جلسات ۱۳۹۹/۰۹/۲۷ و ۱۴۰۰/۱۱/۰۹ شورای گفتگو استان مطرح شده ولی متأسفانه تا کنون علی رغم پیگیری های صورت گرفته همچنان برطرف نشده است. بر اساس مفاد آیین نامه نحوه تسلیم صورت مزد، میزان و نحوه پرداخت حق بیمه کارکنان شاغل در طرحهای عمرانی (پیوست ۵)، کارفرما مکلف است حق بیمه کارکنان شاغل در طرح های عمرانی مشمول آئین نامه را پس از ارائه لیست مزد کارکنان توسط پیمانکار و مهندس مشاور مستقیماً به حساب سازمان تأمین اجتماعی واریز نماید.
همچنین بر اساس بخشنامه شماره ۱۷۴۷۳۳ مورخ ۹۴/۰۷/۲۲ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (پیوست ۶)، چنانچه دستگاه های اجرایی حداکثر پس از یک ماه از تأیید صورتحساب مهندسان مشاور یا صورت وضعیت پیمانکاران نسبت به پرداخت آنها اقدام ننمایند، باید بلافاصله نسبت به واریز نمودن حق بیمه صورتحساب یا صورت وضعیت یاد شده مطابق با قرارداد به حساب سازمان تأمین اجتماعی اقدام لازم را به عمل آورند. در غیر اینصورت، چنانچه مشاور یا پیمانکار مربوطه به دلیل تأخیر دستگاه اجرایی، مشمول جریمه دیرکرد در پرداخت حق بیمه کارکنان شاغل و بیمه بیکاری خود شوند، دستگاه اجرایی موظف به پرداخت اصل و جرایم حاصل از دیرکرد پرداخت آن خواهد بود.

علی رغم مفاد بخشنامه فوق الذکر در حال حاضر پیمانکاران و مهندسان مشاور بابت عدم پرداخت حق بیمه پروژه های عمرانی که بر اساس موارد مطروحه از جمله تکالیف کارفرمایان محسوب میگردد و هیچ گونه قصوری از سوی ایشان صورت نپذیرفته است، در سازمان تأمین اجتماعی بدهکار محسوب میشوند.



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

(و) بازرسی دفاتر مالی ماده ۴۷ قانون تأمین اجتماعی: کارفرمایان مکلفند صورت مزد و حقوق و مزایای بیمه شدگان همچنین دفاتر و مدارک لازم را در موقع مراجعه بازرس سازمان در اختیار او بگذارند. بازرسان سازمان میتوانند از تمام یا قسمتی از دفاتر و مدارک مذکور رونوشت یا عکس تهیه و برای کسب اطلاعات لازم به هر یک از رؤسا و کارمندان و کارگران کارگاه و مراجع ذیربط مراجعه نمایند. بازرسان سازمان حق دارند کارگاههای مشمول قانون را مورد بازرسی قرار دهند و دارای همان اختیارات و مسئولیتهای مذکور در مواد ۵۲ و ۵۳ قانون کار خواهند بود. نتیجه بازرسی حداکثر ظرف یکماه از طرف سازمان به کارفرما اعلام خواهد شد. بر اساس ماده ۴۷ قانون تأمین اجتماعی و تنقیح و تلخیص بخشنامه (۱۱) جدید درآمد و ملحقات آن (پیوست ۷) در خصوص نحوه اجرای ماده مذکور، کارگاه های دارای شخصیت حقوقی یا حقیقی که مطابق قوانین و مقررات مکلف به اخذ، تحریر و نگهداری دفاتر میباشند، حائز شرایط بازرسی دفاتر مالی میباشند. بر اساس تصویب نامه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی به شماره ۵۰۴۳۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۳۱ (پیوست ۸)، رسیدگی و بازرسی از دفاتر و مدارک کارفرمایان صرفاً محدود به آن بخش از دفاتر می باشد که مرتبط با حقوق و مزایای کارکنان و پیمان هاست و بازرسی مندرجات دفاتر قانونی صرفاً در بازه یکسال قبل از ارایه آخرین لیست بیمه ارسالی کارفرمایان مجاز است. همچنین در بخشنامه تنقیح و تلخیص بخشنامه (۱۱) نیز قید شده است که بازرسی دفاتر مقاطعه کاران در مورد قراردادهایی که حق بیمه آن ها مطابق مواد ۳۸ و ۴۱ قانون دریافت و مفصلاً حساب صادر میگردد، مجاز نمیباشد.	
الف) مشکلات موجود در هیأت های بدوی و تجدید نظر تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی همانطور که در بخش قبل گفته شد بر اساس بند ۳ بخش دوم دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی در صورت اعتراض کارفرما نسبت به بدهی ابلاغ شده، سازمان تأمین اجتماعی پیش از ارجاع پرونده به هیأت باید نسبت به بررسی مدارک و مستندات ارائه شده توسط کارفرما اقدام کند. بررسی و ممیزی پرونده ها پیش از ارجاع به هیأت موجب خواهد شد که بسیاری از آنها تعیین تکلیف شده و زمان دادرسی پرونده ها کاهش یابد و از ارجاع پرونده به هیأت های کاسته شود. بر اساس اذعان نمایندگان کارفرما در هیأت های تشخیص و نتایج حاصله از پرسشنامه آنلاین ارسال شده برای فعالین اقتصادی، ابلاغ دعوتنامه کارفرمایان جهت حضور در زمان بررسی پرونده در هیأت های بدوی در استان به درستی انجام نمیشود. بر اساس بخش دهم دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات دبیر هیأت های مذکور موظف است پس از ثبت برگه اعتراض نسبت به تعیین زمان بررسی پرونده اقدام نماید. در بند ۳ فصل ۷ دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی نیز قید شده است که : در صورت عدم حضور کارفرما، وکیل یا نماینده قانونی وی، چگونگی دعوت از کارفرما و نحوه ابلاغ دعوتنامه مورد بررسی دقیق قرار گرفته و چنانچه روند اجرای آن مطابق قوانین و مقررات مربوطه صورت نگرفته باشد، مجدداً از کارفرما دعوت به عمل آمده و پرونده در نوبتی دیگر مورد رسیدگی قرار گیرد. ضمناً در صورتی که ابلاغ دعوتنامه مطابق مقررات جاری و بخشنامه ۴ حقوقی و دستورالعمل ابلاغ الکترونیک به کارفرما ابلاغ شده باشد عدم حضور کارفرما مانع رسیدگی به پرونده نخواهد شد.	ایرادات و مشکلات مطروحه



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

علی رغم تأکید بند فوق بر بررسی مراحل ابلاغ دعوتنامه، در بسیاری از موارد پرونده در جلسات هیأت های بدوی بدون حضور کارفرما مورد رسیدگی قرار میگیرد که این امر به دلیل عدم امکان ارائه توضیحات و مدارک توسط کارفرما موجب تضییع حقوق ایشان میگردد.

ب) عدم اجرای قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱

یکی از عللی که سازمان تأمین اجتماعی در خصوص عدم اجرای قانون مذکور برای کارفرمایان عنوان مینماید، عدم تأمین بودجه مورد نیاز توسط دولت بر اساس تبصره ۱ ماده واحده قانون مذکور میباشد. در همین راستا سازمان تأمین اجتماعی با صدور بخشنامه ۱۴۰/۳ به شماره ۱۰۰۰/۹۹/۶۵۳۲ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۹ و نامه شماره ۵۰۰/۹۹/۸۷۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۲۹، کلیه کارفرمایان را از شمول قانون معافیت از سهم کارفرمایانی که حداکثر ۵ نفر کارگر دارند، خارج نمود که متن بخشنامه بدین شرح است:

پیرو بخشنامه ها و دستورهای اداری منتهی به بخشنامه ۱۴۰/۳ به شماره ۱/۴۰۰۶ - ۵۲ مورخ ۸۳/۱/۲۵ و با توجه به اینکه طبق تبصره یک ماده واحده قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۶/۱۲/۶۱ مجلس شورای اسلامی «دولت مکلف است هزینه مورد نیاز سال های آتی را در بودجه سال مربوطه پیش بینی و منظور نماید.» و از سوی دیگر وفق بند (ط) ماده ۹ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۲۱/۲/۸۳ ارائه تعهدات بیمه ای صندوق ها در قبال افراد عضو و تحت پوشش بر اساس قاعده عدالت و به تناسب میزان مشارکت (سنوات و میزان پرداخت حق بیمه) و با تنظیم ورودی ها و خروجی ها طبق محاسبات بیمه ای صورت می پذیرد «که مراتب به موجب دادنامه شماره ۱۹ - ۲۱/۱/۱۳۹۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز مورد تأیید واقع گردیده است. همچنین مطابق مفاد بند (ج) ماده ۷ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی «اجرای تصمیمات و احکام دولت در جهت کاهش منابع و یا افزایش مصارف و تعهدات صندوق ها و مؤسسات بیمه ای منوط به تأمین منابع مالی معادل آن خواهد بود و...» و بر اساس تبصره های مندرج در قوانین بودجه سنواتی سال های اخیر، بندهای (ح) و (ن) ماده ۲۸ و بند ۲ ماده ۲۹ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۴/۱۲/۹۳، بندهای (ت) و (ث) ماده ۷ قانون برنامه ششم توسعه و ماده ۷۱ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور نیز ایجاد هرگونه تعهد بیمه ای و بار مالی خارج از ارقام مقرر در جداول قوانین بودجه سنواتی برای صندوق ها ممنوع است و تعهدات تکلیف شده فقط در حدود ارقام مذکور قابل اجرا است و سازمان مجاز به ایجاد طلب جدید از دولت نخواهد بود، مگر در مواردی که بار مالی مربوطه در قوانین بودجه سنواتی پیش بینی و مجوز آن قبلاً توسط سازمان برنامه و بودجه صادر شده باشد، لذا واحدهای اجرایی صرفاً در حدود ارقام پیش بینی شده در بودجه سنواتی کل کشور مجاز به اعمال معافیت در خصوص کارگاه های جدیدالتأسیس می باشند و می بایست از اعمال معافیت خارج از ارقام و اعتبارات پیش بینی شده خودداری نمایند و مسئولیت ایجاد هرگونه بار مالی جدید خارج از قوانین فوق به عهده مدیران و سرپرستان بلافصل خواهد بود.



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

ضمناً در خصوص کارگاه هایی که تا کنون از قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند استفاده نموده اند، تداوم شمول به تسهیلات مقرر در قانون مذکور در صورت احراز شرایط و برابر مقررات، صرف نظر از پیش بینی و تأمین بار مالی آن بلامانع و در صورت برچیده شدن و یا تعطیلی کارگاه قبلی و شروع فعالیت با کارفرمای جدید در همان محل، واحدهای اجرایی در خصوص کارگاه های مزبور نیز در حدود ارقام پیش بینی شده در بودجه سنواتی کل کشور مجاز به اعمال معافیت خواهند بود. بدیهی است در صورت پیش بینی و تأمین اعتبار لازم و تصویب آن در قوانین بودجه سنواتی و ابلاغ آن به سازمان، مراتب آتی جهت اقدام به واحدهای اجرایی اعلام خواهد شد.

در ادامه معاونت بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی کشور طی بخشنامه شماره ۱۵۳۵/۹۹/۵۰۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۰۵ در خصوص رفع ابهام اجرای بخشنامه ۱۴۰/۳ اعلام نمود: آن دسته از کارفرمایان کارگاه های دارای مجوز فعالیت (پروانه کسب صنفی و ...) که قبل از صدور بخشنامه ۱۴۰/۳ برابر مقررات از تسهیلات موضوع قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما تا میزان ۵ نفر کارگر بهره مند گردیده اند، در صورت جابه جایی کارگاه و انتقال به مکان جدید (همان کارفرما و فعالیت)، می توانند کما فی السابق از معافیت حق بیمه سهم کارفرمایی موضوع قانون اخیر الذکر بهره مند گردند.

بر اساس دادنامه شماره ۲۶۵۶ الی ۲۶۶۷ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۰۷ (پیوست ۹) بخشنامه ۱۴۰/۳ به شماره ۱۳۹۹/۰۷/۱۹ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۹ مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی (با عنوان بخشنامه معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما تا میزان ۵ نفر کارگر) و نامه شماره ۵۰۰/۹۹/۸۷۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۲۹ معاون بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی با موضوع لغو اجرای ماده ۶۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، باطل شدند. در این رأی همچنین آمده است که: پرداخت مطالب مربوط به پوشش های بیمه ای توسط دولت به سازمان تأمین اجتماعی، نافی تعهدات سازمان مذکور نخواهد بود. بنا به مراتب فوق، معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند، به حکم قانونگذار لازم الاجرا است و هزینه های مزبور تا زمان عدم پرداخت آنها جزء دیون دولت به سازمان تأمین اجتماعی محسوب می شوند.

همچنین هیأت عمومی دیوان عدالت اداری طی دادنامه شماره ۲۵۸۶۹۰۳ مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۵ (مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۵)، حکم مقرر در ماده واحده مورد بحث را مطلق دانسته و تبصره ۵ قانون مذکور را منسوخ دانسته و مصوبه هیأت وزیران که براساس این تبصره تصویب شده و در آن رسته فعالیت های مشمول قانون مذکور تعیین شده را فاقد اعتبار دانسته است. (پیوست ۱۰)

ج) مواد ۳۶ و ۳۹ قانون تأمین اجتماعی

همانطور که در بخش قبل نیز عنوان شد علی رغم صراحت قانون در خصوص تکلیف سازمان تأمین اجتماعی به ارائه خدمات به بیمه شدگان حتی در زمان عدم پرداخت حق بیمه، در حال حاضر در صورت عدم پرداخت حق بیمه توسط کارفرما سامانه مربوطه اجازه بارگذاری لیست بیمه را نداده و این امر موجب میگردد که خدمات بیمه شدگان از سوی تأمین اجتماعی قطع گردد.

در رأی مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۱۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری (پیوست ۱۱) آمده است:

حکم مقرر در مواد ۳۰، ۳۶ و ۳۹ قانون تأمین اجتماعی ناظر به تکلیف کارفرما در پرداخت حق بیمه و وصول آن توسط سازمان تأمین اجتماعی و ارائه خدمت به بیمه شده می باشد. بدیهی است تکلیف سازمان جهت دریافت حق بیمه با احراز اشتغال و رابطه مزدگیری بیمه شده با کارفرما توسط مرجع



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

صلاحیت دار از جمله هیأت‌های تشخیص و حل اختلاف اداره کار می‌باشد و در صورت عدم احراز مواجه با تکلیفی نمی‌باشد. بنابراین دادنامه شماره ۲۶۴ مورخ ۱۳۸۸/۶/۴ شعبه دوم تشخیص دایر بر صدور قرار رد شکایت به لحاظ عدم احراز اشتغال توسط هیأت حل اختلاف اداره کار در حدی که متضمن این معنی است، موافق قانون و صحیح تشخیص داده می‌شود. این رأی به استناد بند ۲ ماده ۱۹ و ماده ۴۳ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع اداری ذی‌ربط در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.

همانطور که در متن فوق مشاهده می‌شود، دیوان عدالت اداری تکلیف سازمان تأمین اجتماعی در قبال بیمه شدگان را منوط به احراز رابطه اشتغال و مزد گیری دانسته و عدم امکان بارگذاری لیست بیمه در سامانه عملاً اثبات این رابطه را برای کارفرمایان سخت نموده و موجب می‌شود که تأمین اجتماعی از ارائه خدمات اجتناب نماید. در این خصوص، مجلس شورای اسلامی در قانون تفسیر شمول ماده (۳۶) قانون تأمین اجتماعی به بیمه شدگان و رعایت آن توسط سازمان تأمین اجتماعی مصوب سال ۹۰ همچنان بر ارائه خدمات توسط سازمان تأمین اجتماعی تحت هر شرایطی تأکید کرده است:

موضوع استفساریه:

آیا مطابق ماده (۳۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ پرداخت هر میزان حق بیمه یا حتی عدم پرداخت آن توسط کارفرما به معنای برخورداری بیمه شده از تمامی خدمات مورد تعهد و مسئولیت سازمان تأمین اجتماعی می‌باشد؟

نظر مجلس: بلی، به معنای برخورداری بیمه شده از تمامی خدمات مورد تعهد و مسئولیت سازمان تأمین اجتماعی است.

تفسیر فوق در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ هجدهم بهمن ماه یکهزار و سیصد و نود مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۳ به تأیید شورای نگهبان رسید.

د) عدم انجام بازرسی محل کار در زمان مناسب پس از اعلام ترک کار نیروی کار توسط کارفرما در بند ۸ بخش ب بخشنامه اعلام مصادیق ماده ۱۶ آئین نامه هیأت های تشخیص مطالبات (پیوست ۱۲) مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۳، آمده است افرادی که در حد فاصل دو گزارش بازرسی ترک کار آنها توسط کارفرما در ماه مربوطه به شعبه ذیربط اعلام و در گزارش بازرسی بعدی مراتب تأیید شده باشد در اینصورت بدهی محاسبه شده بابت حق بیمه این افراد از تاریخ ترک کار لغایت بازرسی مزبور جزء بدهی مضاعف تلقی می‌گردد.

در ماده ۱۶ آئین نامه هیأت های تشخیص مطالبات (پیوست ۱۳) نیز عنوان شده است که چنانچه کارفرما ظرف مدت یک سال از تاریخ ابلاغ اجرائیه، اسناد و مدارکی که منحصراً مبین وجود مصادیق قید شده در ماده مذکور است را به سازمان تسلیم و مدعی تضییع حقوق قانونی خود گردد، پس از بررسی و انطباق شرایط و احراز اصالت مدارک و مستندات در کمیته های منتخب مدیر عامل، درخواست کارفرما صرفاً برای یک بار در هیأت تجدید نظر تشخیص مطالبات با ارجاع مدیر عامل قابل بررسی خواهد بود.

در بند ۲ موردی است که حق بیمه کارکنان یک کارگاه در دوره واحد به صورت مضاعف و تکراری ایجاد و مطالبه شده باشد به عنوان یکی از مصادیق ماده مذکور در نظر گرفته شده است.

عدم بازرسی به موقع پس از اعلام ترک کار موجب می‌گردد که کارفرما علی رغم اینکه تکلیف قانونی خود را در سامانه مربوطه به درستی انجام داده است؛ در محاسبه حق بیمه، بدهی مضاعف برای آنها لحاظ گردد و حل این



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

مشکل نیازمند پیگیری در هیأت های تشخیص مطالبات بوده که خود یک پروسه زمانبر است در حالیکه میتوان در راستای بهبود فضای کسب و کار و با ارائه راهکار مناسب نسبت به حل موضوع پیش از ارجاع به هیأت های تشخیص و طی نمودن مراحل دادرسی اقدام کرد.

ه) حق بیمه قراردادهای مهندسان مشاور و پیمانکاران و مشکلات ناشی از عدم پرداخت حق بیمه

از سوی دستگاههای اجرایی

در حالیکه بر اساس قوانین و بخشنامه های مربوطه کارفرما مکلف است حق بیمه کارکنان شاغل در طرح های عمرانی را پس از ارائه لیست مزد کارکنان توسط پیمانکار و مهندس مشاور مستقیماً به حساب سازمان تأمین اجتماعی واریز نماید، اگر کارفرما در قراردادهای پیمان نسبت به انجام تکالیف خود اقدام نکند، پیمانکار و مهندس مشاور در سیستم تأمین اجتماعی به عنوان بدهکار در نظر گرفته میشوند و این موضوع به اصلی ترین چالش پیمانکاران در حوزه تأمین اجتماعی تبدیل شده است.

پیرو پیگیری های صورت گرفته در خصوص اجرای مصوبات جلسات پیشین شورا در این خصوص، سازمان تأمین اجتماعی به رأی شماره ۱۰۷۲۴ مورخ ۹۸/۱۰/۲۲ دیوان عدالت اداری (پیوست ۱۴) اشاره و عنوان نموده است که دیون مقاطعه کاران و مشاورین ناشی از عدم ارسال لیست، مبلغ مابه التفاوت مزاد لیست و ضریب دیون ناشی از اجرای سایر موارد قانونی بر عهده پیمانکاران و مهندسین مشاور میباشد. در ادامه پاسخ تأمین اجتماعی همچنین قید شده است که علی رغم اینکه بر اساس قوانین و بخشنامه های موجود دستگاه های اجرایی طرف قرار داد با پیمانکاران طرح های عمرانی مکلف به پرداخت حق بیمه و بیمه بیکاری در هر صورت وضعیت هستند و در صورت عدم پرداخت به موقع مکلف به پرداخت اصل حق بیمه، بیمه بیکاری و جریمه های مربوطه میباشند، ولی سازمان تأمین اجتماعی از صدور مفاصا حساب تا پرداخت کلیه بدهی ها با احتساب جرائم خودداری به عمل خواهد آورد. شایان ذکر است که هدف از طرح این موضوع در جلسه شورا صرفاً آن دسته از پیمانکاران و مشاورینی هستند که وظایف قانونی خود را در زمان ارائه لیست بیمه بر اساس قوانین و بخشنامه های مربوطه انجام داده اند و لذا مفاد رأی شماره ۱۰۷۲۴ مورخ ۹۸/۱۰/۲۲ دیوان عدالت اداری شامل پیمانکاران مد نظر نمیشود.

مشکل دیگری که در محاسبه حق بیمه پیمان مهندسین مشاور و پیمانکاران با آن مواجه هستند این است که حق بیمه بر اساس مبلغ اولیه قرارداد محاسبه و تعیین میگردد در صورتی که ممکن است کارکرد واقعی پیمانکار کمتر از مبلغ مندرج در قرار داد باشد.

و) بازرسی دفاتر مالی

علی رغم اینکه در تصویب نامه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی به صراحت عنوان شده است که تنها دفاتر مالی یکسال منتهی به ارائه لیست بیمه باید توسط بازرسان مورد بررسی قرار گیرد، ولی در بسیاری از موارد حسابرسان موسسه حسابرسی تأمین اجتماعی دفاتر سال های قبل را نیز از کارفرمایان طلب می نمایند و در مواردی که کارفرما به علت نا آگاهی از قوانین دفاتر را در اختیار بازرسان قرار میدهد مبالغ هنگفتی برای ایشان به عنوان بدهی حق بیمه محاسبه میگردد.

یکی از اساسی ترین موضوعات در بازرسی دفاتر مالی که محل اختلاف میان کارفرمایان و سازمان تأمین اجتماعی است، محاسبه حق بیمه پیمان هاست. به عنوان نمونه زمانیکه تولیدکننده یک سری ماشین آلات برای کارخانه خود خریداری میکند حسابرسان با استناد به اینکه ماشین آلات خریداری شده قطعاً نصب هم داشته اند برای نصاب حق بیمه در نظر میگیرند. در حالیکه ماشین آلاتی که خریداری میگردد چه ساخت داخل باشند چه خارج، در اغلب



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

موارد نصب به عهده تولیدکننده میباشد و حق بیمه افرادی که کار نصب را انجام میدهند توسط شرکت تولیدکننده پرداخت شده است و در مورد کارخانه های بزرگ نیز کارکنان بیمه شده خود شرکت کار نصب بسیاری از ماشین آلات را انجام میدهند. در مواردی نیز مشاهده میشود که اگر شرکتی در قرارداد فروش محصولات خود متعهد شده باشد که کالا را در محل مورد نظر خریدار تحویل دهد، برای حمل نیز حق بیمه در نظر گرفته میشود. با توجه به اینکه در موارد مشابه موضوعات فوق حق بیمه افراد قبلاً پرداخت شده است محاسبه حق بیمه مجدد باعث دریافت حق بیمه مضاعف میشود و در قبال مبلغ پرداخت شده هیچ گونه سابقه بیمه جدیدی برای افراد ایجاد نمیشود.	
۱- بر اساس بند ۳ بخش دوم دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی، پس از ابلاغ بدهی در صورتیکه کارفرما نسبت به صورت حساب بدهی اعتراض داشته باشد پیش از ارجاع پرونده به هیأت بدوی سازمان تأمین اجتماعی باید نسبت به بررسی مدارک و مستندات ارائه شده از طرف کارفرما اقدام نماید. لذا پیشنهاد میگردد سازمان تأمین اجتماعی به منظور کاهش روند دادرسی پرونده ها و همچنین کاهش تعداد پرونده های ارجاعی به هیأت های تشخیص با دقت عمل بیشتری نسبت به بررسی اولیه پرونده ها اقدام نماید. ۲- با توجه به اعتراض فعالین اقتصادی نسبت به نحوه ابلاغ دعوتنامه کارفرمایان به هیأت های بدوی تشخیص مطالبات پیشنهاد میگردد بر اجرای دستورالعمل های موجود در این خصوص (از جمله در بند ۳ فصل ۷ دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی) تأکید گردد. ۳- با عنایت به اینکه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری طی دادنامه شماره ۱۴۰۲۳۱۳۹۰۰۲۵۸۶۹۰۳ مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۵، حکم مقرر در ماده واحده معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱ را مطلق دانسته و تبصره ۵ قانون مذکور را منسوخ دانسته و مصوبه هیأت وزیران که براساس این تبصره تصویب شده را فاقد اعتبار دانسته است، پیشنهاد میگردد سازمان تأمین اجتماعی نسبت به اجرای مفاد ماده قانونی مذکور برای کارفرمایان کلیه کارگاههای تولیدی و صنعتی و فنی که از خدمات دولتی (از قبیل برق، آب، تلفن، راه) استفاده می نمایند، اقدام نماید. ۴- با عنایت به اینکه علی رغم صراحت قانون در خصوص تکلیف سازمان تأمین اجتماعی به ارائه خدمات به بیمه شدگان حتی در زمان عدم پرداخت حق بیمه توسط کارفرما، در حال حاضر امکان بارگذاری لیست بیمه بدون پرداخت حق بیمه در سامانه مربوطه نمیباشد، پیشنهاد میگردد موضوع در سطح ملی از طریق مکاتبه با مقامات مربوطه و انعکاس به دبیرخانه مرکزی شورای گفتگو مورد پیگیری قرار گیرد. ۵- عدم بازرسی به موقع پس از اعلام ترک کار موجب میگردد در محاسبه حق بیمه، بدهی مضاعف برای کارفرمایان لحاظ گردد، لذا پیشنهاد میگردد در این خصوص اعلام ترک کار کارگر از سوی کارفرما ملاک قرار گرفته و در بازرسی های بعدی چنان خلاف ادعای کارفرما اثبات گردید، سازمان تأمین اجتماعی نسبت به محاسبه و مطالبه حق بیمه و جرایم مربوطه اقدام نماید. ۶- در خصوص حق بیمه قراردادهای مهندسان مشاور و پیمانکاران و مشکلات ناشی از عدم پرداخت حق بیمه از سوی دستگاههای اجرایی با عنایت به به موارد مطرح شده در بخش های قبل پیشنهاد میگردد ضمن تأکید بر بر اجرای مفاد بخشنامه شماره ۱۷۴۷۳۳ مورخ ۹۴/۰۷/۲۲ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور توسط دستگاه های اجرایی سازمان تأمین اجتماعی اسامی پیمانکاران و مهندسان مشاور مشمول را از لیست بدهکاران خارج کرده و همکاری لازم را با ایشان جهت صدور مفاصا حساب تأمین اجتماعی معمول دارد.	پیشنهادهای



شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار جلسه ۹۹

۷- پیشنهاد می‌گردد در زمان محاسبه حق بیمه پیمان با توجه به مدارک و مستندات ارائه شده کارکرد واقعی پیمانکار ملاک قرار گیرد. ۸- پیشنهاد می‌گردد مدیرکل تأمین اجتماعی استان طی مکاتبه ای با نماینده موسسه حسابرسی تأمین اجتماعی بر رعایت مفاد تصویب نامه ستاد فرماندهی اقتصادی مقاومتی مبنی بر حسابرسی دفاتر یکسال منتهی به ارائه لیست بیمه تأکید نماید. ۹- با توجه به اینکه در حال حاضر تنها موسسه حسابرسی سازمان تأمین اجتماعی مجاز به بازرسی دفاتر کارفرمایان جهت محاسبه حق بیمه می‌باشند، امکان پیشنهاد می‌گردد موضوع امکان استفاده از موسسات رسمی حسابرسی جهت بازرسی دفاتر بر اساس موازین و مقررات تأمین اجتماعی در سطح ملی مورد پیگیری قرار گیرد. ۱۰- پیشنهاد می‌گردد در موارد محاسبه حق بیمه پیمان بر اساس مدارک و مستندات موجود در دفاتر مالی چنانچه مدرکی دال بر انجام کار اضافه بر موضوع قید شده در دفاتر وجود ندارد نسبت به محاسبه حق بیمه اقدام نکنند. ۱۱- با توجه به تعدد بخشنامه ها، آئین نامه و آرای دیوان عدالت اداری و ... در حوزه تأمین اجتماعی، پیشنهاد می‌گردد جلساتی با موضوعات مختلف با مدیران مرتبط با هر حوزه در سازمان تأمین اجتماعی و فعالین اقتصادی به منظور افزایش آگاهی و جلوگیری از مشکلات ناشی از آن در محل اتاق و با محوریت کمیسیون بانک، بیمه و مالیات اتاق تشکیل گردد.	
• دستورالعمل اجرایی هیأت های تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی • اجرای قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱ • آئین نامه اجرایی تبصره ۵ ماده واحده قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند • فهرست فعالیتهای تولیدی، صنعتی و فنی مشمول معافیت حق بیمه سهم کارفرما تا میزان ۵ نفر کارگر بر اساس مصوبه هیأت وزیران • آیین نامه نحوه تسلیم صورت مزد، میزان و نحوه پرداخت حق بیمه کارکنان شاغل در طرحهای عمرانی • بخشنامه شماره ۱۷۴۷۳۳ مورخ ۹۴/۰۷/۲۲ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور • تنقیح و تلخیص بخشنامه (۱۱) جدید درآمد • تصویب نامه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی به شماره ۵۰۴۳۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۳۱ • دادنامه شماره ۲۶۵۶ الی ۲۶۶۷ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۰۷ • دادنامه شماره ۱۴۰۲۳۱۳۹۰۰۲۵۸۶۹۰۳ مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۵ • رأی مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۱۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری • بخشنامه اعلام مصادیق ماده ۱۶ آئین نامه هیأت های تشخیص مطالبات • آئین نامه هیأت های تشخیص مطالبات • رأی شماره ۱۰۷۲۴ مورخ ۹۸/۱۰/۲۲ دیوان عدالت اداری	فهرست مستندات